

נר לשולחן שבת

פרשת בשלה

גליון 817 תשפ"ג

ניתן לתרום
להוצאות הדפסת העלון
לע"נ וכל מילי דמיטב!

אז ישיר

"אמר אויב ארדוף אשיג..." - היה ראוי להיות תחילת השירה, ולמה לא נכתב, אלא שאין מוקדם ומאוחר בתורה... (רמב"ן ט"ו ט)
הדבר הגדול ביותר בקריעת ים סוף שהפליא את ישראל היה מחשבת המצרים שהים נבקע לגמרי במקרה - "ואין בכל המופתים כפלא הזה, וזה באמת שגעון להם..." (רמב"ן י"ד ד)

היה זה בעיר המרפא קרניץ. בחודשי הקיץ היו נופשים במקום יהודים רבים וגדולי ישראל. באחת השנים נולד לבעל בית המלון בן זכר. בברית המילה השתתפו רבנים וצדיקים ששהו שם. בראשם הרה"ק רבי יצחק מטשחויב, בן זקוניו של ה"דברי חיים", אשר כזקן האדמו"רים נתכבד בסנדקאות.

לאחר ברית המילה הסבו לסעודת מצוה, והרה"ק מטשחויב שישב במרכז חילק "לקח"-מיני מזונות לכל הקהל. בין הקהל הגדול שהצטופף ונדחה לקבל את המזונות עמד גם אברך אחד שהושיט את ידו, אך הרה"ק מטשחויב לא נתן לו, כך עמד זמן והמשיך להדחק ולהושיט את ידו, אך הרבי כמו מעלים עיניו ממנו ולא נתן לו את מבוקשו...

היה הדבר לפלא בעיני הנוכחים, עד שאחד הצדיקים שישב בסמוך וראה זאת, העניק לו לאותו אברך 'לקח' משלו ופטרו לשלום. לאחר מכן נשאל אותו צדיק לטעם הדבר, מפני מה הרבי מטשחויב לא נתן לאותו אברך. והשיב שהלה הושיט את ידו השמאלית, בעוד שיש לקבל השיריים ביד ימין.

אם כן תמהו הנוכחים, מפני מה מר נתן לו?! השיבם הצדיק: "לפעמים יש בחינה שאפשר לעשות משמאל ימין!"

את הסיפור הזה סיפר הגאון רבי חיים שאול קויפמן במעמד התכנסות חסידי צאנז באירופה (בעיר מנצ'סטר, מוצ"ש תולדות תשס"ה).

ואמר הסבר נפלא: דברי אותו צדיק אינם סתומים. שכן כך פירש רש"י על הפסוק בשירת הים "ימינך ה' נאדרי בכה, ימינך ה' תרעץ אויב" - "ימינך שתי פעמים, כשישראל עושין את רצונו של מקום השמאל נעשית ימין".

והענין בזה בפשטות הוא כדברי הכתוב במשלי "אורך ימים בימינה, בשמאלה עושר וכבוד". הימין בדברי רש"י מרמז על העוסקים בתורה לשמה. ואילו השמאל מכוון על הצד הגשמי בעולם והוא עושר וכבוד.

כאשר עושים רצונו של מקום, מהפכים הכל לימין, כי אז אין כלל שמאל, שכן כל העושר והכבוד מיועד אך ורק לעשות נחת רוח לבורא, ואז גם השמאל ימין הוא! (גליון צאנז טבת תשפ"א תקט"ז)

דרך אחת ושתי דרכים לה!

"ללכת יומם ולילה". כאן שהיו כמו בורחים מפני פרעה הלכו יומם ולילה.
(מדרש שכ"ט)

מרום חפצם וזריזותם לקבל את התורה הלכו ביום ובלילה, לא כשאר הולכי דרכים שהם יגיעים ביום ונחים בלילה. (ת"ש י"ג כ"א)

"כל המרבה לספר..." במצרים היו בני ישראל משועבדים בגוף ובנפש. בגוף הם עבדו עבודת פרך נוראה, ובנפש ירדו רוחנית עד מ"ט שערי טומאה.

ביציאת מצרים זכינו לשתי גאולות: נהיינו בני חורין, ויצאנו מטומאת מצרים וזכינו לקבלת התורה.

הנה מי שאצלו העיקר הוא חומריות, הוא מספר יותר על גאולת הגוף, את ענין קושי שעבוד מצרים, ומי שאצלו העיקר הוא גאולת הנפש מטומאת מצרים, מספר על ענין יציאת מצרים, בה ראינו גילוי שכינתו ומלכותו של הקב"ה, עם כל הניסים והנפלאות שעשה.

זהו מה שבעל ההגדה אמר "כל המרבה לספר ביציאת מצרים", המורה על מי שהעיקר אצלו גאולת הנפש וקבלת עול מלכותו יתברך זהו "הרי זה משובח!" (ערוגת הבושם)

גם אנו מברכים בליל הסדר "אשר גאלנו" כי זה שייך לנו. גם אנחנו בכלל גאולת מצרים, איננו בתוך שערי טומאה ויש לנו תורה ומצוות, אין לנו את שעבוד מצרים ברוחניות - בזה חייב אדם לראות עצמו כאילו הוא יצא ממצרים.
(הגדת מעשה ניסים, מהר"ל)

"ופרעה הקריב". (י"ד י"ג) שלשה ביאורים:

הקריב לפני עבודה זרה - אמר פרעה, הסכים בעל צפון לגזרתי לאבדם במים, הקריב זבחים לאלהיו. החל לזבח ולקטר לפני בעל צפון. (תנחומא)
הקריב על עצמו פורענות - הלך ביום אחד מהלך מספר ימים. (פכילתא)
הקריב ישראל לתשובה - קראו לאלוקים, כיון שבא פרעה השליכו עבודה זרה מידיהם, תלו עיניהם למרום ועשו תשובה. (מדרש הביאור ועוד)

"ויאמינו בה' ובמשה עבדו" (י"ד ל"א) הדרגה הגבוהה של אמונה. והנה מיד אחר כך "ויולונו העם" (ט"ו כ"ה). היתכן?! כיון שלא קנו בעצמם הכרה זו, היה עבר ונשכח. לכן נצטוו להניח את צנצנת המן, להזכירם!

חידות ופתרונם

למי עוד נקרע הים חוץ ממשנה רבינו?

שתי תשובות בדבר: א. דתן ואבירים... ב. מכשף ומין יהודי.

א. דתן ואבירים.

בתרגום יונתן בן עוזיאל כתב, שדתן ואבירים נשתירו עם פרעה במצרים (י"ד ג). אם כך יש להבין, איך דתן ואבירים חזרו להיות יחד עם בני ישראל במדבר סיני?

יש שכתבו שה' קרע להם את הים! בספר "באר מים חיים" כתב: "ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים" - מיעוט רבים שניים, לומר כי על שניים מישאל לבדם נקרע הים והם דתן ואבירים, שנשארו במצרים ונקרע להם ים סוף.

וכן הביא במחזור "רב פנינים" לשביעי של פסח: 'דתן ואבירים האט גאט גשפאלטן דעם ים נאך אמהל נאר פון זייער טווענין'.

הגאון רבי חיים זייצ'יק הביא את תרגום יונתן, וכן שנקרע הים עבורם. ותמה, למה לרשעים כאלה הגיע נס מופלא כזה!?

ותירץ על פי דברי המהרי"ל דיסקין שכתב: דתן ואבירים היו שוטרי ישראל שהשתדלו שלא להעמיס עבודה על בני ישראל. ובשל כך היכו אותם המצרים מכות אכזריות. כל גופם העלה פצעים, החבלות העלו מהם ריח רע, ולכן הם אמרו למשה "הבאשתם את ריחנו".

ולכן אדם שסבל יסורים בשביל יהודי אחר לא מלאך המות ולא ים סוף יכולים לעשות לו רעה. נאמן הקב"ה לשלם לו את שכרו! ה' משלם לכל אחד לפי מעשיו!

ואילו במדרש 'שכל טוב' כתב: "דתן ואבירים נשארו במצרים ובאו עם פרעה, ואחר כך, כשראו הים נבקע לישראל, מיד תהו בלבם ונתערבו עם אחיהם בני ישראל". (בשלח: "ואומר פרעה לבני ישראל") משמע מדבריו שדתן ואבירים עברו יחד עם ישראל את ים סוף.

כדברים אלה נראה לדייק בלשון הזהב של המהרי"ל דיסקין: דתן ואבירים היו משוטרי ישראל, ומסרו את עצמם למען בני ישראל. ורק בשל טענותיהם על משה לא רצו לצאת עם בני ישראל ממצרים. [לשונו 'נתערבו עם אחיהם']

ופרעה רצה שדתן ואבירים ילכו לפניו למחנה ישראל, כדי להסית אותם לשוב למצרים. וכך עשו, והם שאמרו: 'נתנה ראש ונשובה מצרים', ההסתה שלהם נשאה פרי, ולכן בני ישראל אמרו למשה: "מה זאת עשית לנו".

אך רדיפת פרעה גרמה לבני ישראל לחזור בתשובה, שנאמר "ופרעה הקריב", ברדיפתו הקריב את לבבות בני ישראל לאביהם שבשמים, וגם דתן ואבירים שבו בתשובה שלימה, כך זכו לעבור את הים יחד עם בני ישראל.

נ.ב. לולא הנכתב לעיל, היה נראה לי לבאר ענין זה בפשטות: כי לאחר שהמצרים טבעו בים, דתן ואבירים המשיכו ללכת ביבשה, מהמקום בו נקרע ים סוף עד למקום בו עלו בני ישראל מהים, ושם הם "נתערבו עם בני ישראל". וזה על פי דברי תוס' (ערכין טו). האומר שבני ישראל לא עברו את הים מצד לצד, אלא עלו באותו צד בו נכנסו, שהלכו כקשת.

ב. מכשף יהודי...

רבי אליעזר, רבי יהושע ורבי עקיבא היו במרחץ בטבריה. ראה אותם יהודי שהיה מין ומכשף "אמר מה שאמר", תפסה אותם הכיפה של המרחץ ולא יכלו לזוז.

כשעמד המכשף הזה לצאת מהמרחץ, אמר רבי יהושע דבר מה, ותפסו שער המרחץ עד שנדבק בו. כך היה תקוע בכניסה והפריע למעבר. מחמת כך כל מי שהיה צריך להכנס נתן למכשף הזה מכה באגרוף, וכל מי שיצא נתן לו מכה ודחיפה באחוריו... ביקש מהחכמים שיתירוהו. אמרו לו: 'התר תחילה מה שעשית לנו ונתיר גם אנחנו לך'.

לאחר שיצאו אמר לו רבי יהושע: "וכי זה כל מה שאתה יודע לעשות!? הרי כבר קיבלת את שלך מידינו..."

אמר להם: בואו ונרד לים ותראו מה יש בכוחי לעשות. ירדו, אמר דבר של כישוף ונבקע הים לפניו!!! אמר להם: "ראו עשיתי מה שעשה משה רבכם!"

אמרו לו: "נכון, אבל גם אתה הרי מודה שמשנה רבינו הלך בתוך הים ביבשה". נכנס המין הזה לתוך הים. גזר רבי יהושע על שרו של ים, חזר הים למקומו ובלעו.

(ירושלמי סנהדרין ז' י"ג הרוצה להחכים יעיין במפרשים איך כישוף עובד בים!)

נסיים בדברי הנביא ישעיהו! ("א ט"ו-י")

"והיה ביום ההוא... והחרים ה' את לשון מצרים" - הקב"ה ייבש את נהר הנילוס כדי שיעברו בו גלויות ישראל הנדחים בארץ מצרים. והניף ידו על הנהר והכהו לשבעה נחלים" - ה' יכה את נהר פרת עד שיהיה לשבעה נחלים, ותהיה דרך בין נחל לנחל, בה ילכו שבע גלויות.

"והדרין בנעלים" - ינעול ויסגור את הנהר במנעולים - "והיתה מסילה... כאשר היתה לישראל ביום עלותו מארץ מצרים" - הדרך תהיה יבשה לגמרי עד שיוכלו ללכת בה הגלויות בנעליים, ותהיה סלולה כאילו היתה שם דרך מאז ומעולם! יתן ה' וכולנו יחד נזכה לזה! ("יר"י")

מה המשותף לאברהם אבינו, יעקב אבינו, יהושע בן נון, אליהו ואלישע ורבי פנחס בן יאיר? תשובה: לכולם, בדרכם נבקע הנהר.

אברהם: בדרכם לעקדה. השטן עשה עצמו נחל גדול... וילכו בנחל ההוא הלך וטבוע ויגיעו המים עד צואריהם, ויגער אברהם בשטן 'לך נא מעלינו כי במצוות אלו קנינו הלכנו'. (ספר הישר ע"י"ש)

יעקב: מדרש אגדה, נתן מקלו בירדן ונבקע. (רש"י פ"ר וישלח ל"ב י"א)

יהושע בן נון ועם ישראל: ויאמר יהושע... מחר יעשה ה' בקרבכם נפלאות. מי הירדן יכרתו... ויעמדו נד אחד. (יהושע ג')

אליהו ואלישע: ויקח אליהו את אדרתו ויגלם ויכה את המים ויחצו הנה והנה ויעברו שניהם בחרבה". (מלכים ב' ב' ח')

אלישע: בעת שאלהו עלה בסערה "ויקח את אדרת אליהו אשר נפלה... ויכה את המים ויחצו הנה והנה ויעברו אלישע". (שם י"ד)

רבי פנחס בן יאיר: הלך לפדות שבויים, בדרכו הגיע לנהר גינאי, ציווה עליו לחלוק מימיו, לבסוף גינאי חלק לו וגם להולכים עימו, יהודי שנשא עימו חיטים למצת פסח וסוחר ערבי. (חולין ז')

"לאיתנו" - חז"ל אמרו (ש"ר כ"א) לתנאו הראשון - תנאי זה הוא בכלל התנאים שהתנה ה' על כל מעשה בראשית להיות כפופים לתורה ועמליה ולעשות כל אשר יגזרו עליהם, וממשלתם עליהם כממשלת הבורא ברוך הוא!

(אוה"ח י"ד כ"ז וע"י"ש)

חידות בפרשה

בעקבות "אמר אויב ארדוף אשיג אחלק" היכן יש בתורה שש מילים רצופות שפותרות באות א? "איש אל אחיו אבל אשמים אנחנו" (מקץ מ"ב כ"א). "אנכי אלקי אביך אלקי אברהם אלקי" (שמות ג' ז).

חמש מילים רצופות של שתי אותיות: "כי יד על כס י-ה" (בשלח י"ז ט"ז). "נח את שם את חם" (בראשית ה' א). "כי גם זה לך בן" (וישב ל"ה י"ז).

אינו בעל חי ואמר שירה בקריעת ים סוף? "נערמו מים - חכמים מי"א" נכנסה בהן ערמומית חכמה ואמרו שירה. (בעלי התוס' ט"ו ח')

מי השרץ שמסתתר בפרשה במקום המתאים לו... הזבוב: "זכרון בספר וְשֵׁים בְּאֲזֵנֶי". עמלק רץ אחר דם ישראל, כזבוב. (י"ז י"ד בעה"ט)

"ולא קרב זה אל זה" (כ"י א')

סיפור הג'ר יצחק מאיר שיינר: יום אחד הביא לי בחור שטיקל תורה. כשעיינתי בו ראיתי שלא קרב זה אל זה. לא ידעתי מה לומר לו... אמרתי שילך להראות זאת לרבינו רבי אברהם גניחובסקי. לאחר זמן שאלתי אותו 'מה אמר לך ר' אברהם'. ענה לי שלאחר שעייין בדברים שאל אותי בהתפעלות, כמה זמן לקח לך להכין את החבורה, וכשעניתי שבועיים, אמר 'אני אפילו בחודש לא הייתי מצליח לעשות כזה שטיקל תורה...' הבחור קרן מאושר! ("אגן הסהר")